

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

НАСТАЎНІЦКАЯ

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

газета

№ 75
(5406)
Субота,
22 чэрвеня
2002 года

Прышоў час новага пакалення, якое патрабуе перамен

Дзевятнацатага чэрвеня выпускнікі сярэдніх агульнаадукацыйных школ рэспублікі здавалі свой апошні школьны экзамен, а дваццатага, падчас выпускных вечароў, атрымалі першыя сур'ёзныя дакументы - атэстаты.

Звычайна, нават традыцыйна, выпускныя вечары праходзяць адвечоркам (на тое ён і "вечар"). Восьмая ж гімназія сталіцы сёлета вырасла правесці эксперымент - вельмі моднае слова ў школьных колах. Эксперымент гэты не навукавы, а арганізацыйны. Тут атэстаты сталася ўручыць раніцай, падчас урачыстай лінейкі. Як пасля заканчэння гэтай цырымоніі сказала дырэктар Святлана Самёнаўна Вайнік: "Неабходна весці барацьбу са стэрэатыпамі. Прышоў час новага пакалення, якое патрабуе перамен". Да новага заўсёды падыходзяць крытычна, нават, можа, скептычна, але, па-мойму, эксперымент удаўся - новая форма нада-

ла ўжо вельмі ачысціла зместу па меншай меры неардынарнасць, хоць гучала шмат традыцыйных слоў падзякі ад настаўнікаў, вучняў і бацькоў. Да таго ж урачыстасць не была сапсавана нагэтулькі ж традыцыйным асяродкам. Як гаворыцца, усё было на ўзроўні.

Калі казаць пра змест гэтага мерапрыемства, то яно прайшло па ўжо дастаткова звыклым сцэнары. Тым не менш быў урачысты зварот дырэктара гімназіі да сваіх выпускнікоў. Яна падкрэсліла, што ў іх жыцці настаў амаль што самы шчаслівы дзень, бо "...ужо за плячыма адзінаццаць школьных гадоў і экзамены". Так то яно так, але на-

перадзе таксама чкасе яшчэ будзе. Ад атрыманай прафесіі, ад самой работы, ад сям'і і г.д. Выпускнікі гаварылі словы падзякі сваім настаўнікам, бацькам за дапамогу і падтрымку, школьнаму савету, што пры дзеце расставіла са школьнымі сябрамі. Словы падзякі ліліся і ад бацькоў. А потым - у руках жаданых атэстатаў, пахвальных лісты і медаль - узнагароды за адзінаццаць гадоў працы.

Восьмая гімназія Мінска з'яўляецца гуманітарнай (лінгвістычнай) і ўваходзіць у пяцёрку лепшых гімназіяў сталіцы. У гэтым годзе з яе сцен у дарослае жыццё выйшлі сорак два хлопчыкі і дзяўчынкі - выпускнікі класаў 11 "А" і 11 "Б". Сярод іх шасцёра атрымалі залатыя медаль, трое - атэстат з адным пяцёркай (у старшых класах вучыліся толькі на "выдатна"). Якасць ведаў у гэтых класах ажно сто пяцьдзесят сем працэнтаў! У "А" класе - гэта дзевятнаццаць чатыры, у "Б" - шэсцьдзесят тры.

Наперадзе - зноў выпрабаванні. Яны ўжо не агульнаадукацыйныя, а ўжо спецыялізаваныя. Трэба рабіць выбар. Пасля ўрачыстасцей мне ўдалося некалькі чалавек утаварыць падзяліцца сакрэтамі, што ж з імі будзе да-

лей. Дзве дзяўчынкі сціпла прызналіся, што марыць па-ступіць у медыцынскі інстытут з высакароднай мэтай - лячыць, дапамагаць людзям. А вось вельмі прадстаўнічы, ужо былі вучань 11 "А" класа Вадзім Лудкі з гонарам паведаміў: "Я збіраюся паступаць у Еўрапейскі гуманітарны ўніверсітэт. Хачу стаць эканамістам, каб дапамагчы сваёй дзяржаве. Снабжаюся, што не застануся без працы, а дзяржава сапраўды будзе мець патрэбу ў такім спецыялісце. Буду паступаць на франка-беларускі факультэт, і, наколькі мне вядома, выпускнікі гэтага факультэта не папаўняюць шэрагі беспрацоўных".

Вось яна - наша ўпэўненая і прагматычная будучыня. Застаецца ім пажадаць толькі поспехаў і сказаць

Весткі з іўеўшчыны

Практыка, вартая ўвагі

Па ініцыятыве аддзела адукацыі іўеўскага райвыканкама на базе школ раёна пад кіраўніцтвам дацэнта кафедры кіравання і арганізацыі адукацыі Гродзенскага абласнога інстытута павышэння кваліфікацыі Т.Голікавай і метадыста М.Ісачанка праведзены семінар кіраўнікоў метадычных аб'яднанняў настаўнікаў пачатковых класаў. Ягоная тэма - "Рэгіянальны асаблівасці сістэмы выхавання малодшых школьнікаў у сучаснай сацыяльна-культурнай сітуацыі".

Удзельнікі семінара мелі магчымасць наведаць Геранёнскую, Траскую сельскія і іўеўскую гарадскую сярэднія школы і азнаёміцца з цікавай, разнастайнай і высокаэфектыўнай вучэбна-выхавальнай работай і яе асаблівасцямі.

З мэтай паспяховай рэалізацыі Канцэпцыі спецыяльнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь, павышэння кваліфікацыі даволі значнай колькасці выхавальнікаў груп прадужанага дня былі праведзены выязныя курсы для 52 настаўнікаў класаў інтэграванага навучання, 28 выхавальнікаў груп прадужанага дня.

Курс правялі супрацоўнікі Гродзенскага абласнога інстытута павышэння кваліфікацыі Г.Голікава, Г.Бірын, Н.Карвацкая, Е.Вараб'ева, Г.Хмяльніцкая і інш.

Згодзіся, што такая практыка вартая не толькі адбярэння, увагі, але і пераймання: яна дае магчымасць эканоміць дзяржаўныя сродкі на камандзіраваныя расходы. Ды і педагогі не адрываюцца на значны час ад сям'і, хатніх і школьных спраў, таму яны вельмі задаволены такой практыкай і ўдзячны кіраўніцтву раённага аддзела адукацыі за працягненую ініцыятыву.

Клопат пра здароўе дзяцей

У выніку катастрофы на Чарнобыльскай АЭС пацярпелі і іўеўскі раён. Сёння 40 працэнтаў школьнікаў жывуць на тэ-

Ужо залічаны ва ўніверсітэт

Аксана Казлоўская, выпускніца Бобравіцкай сярэдняй школы, ішчаслівая, што ёй пашанцавала на рэспубліканскай алімпіядае па англійскай мове выступіць паспяхова і атрымаць дыплом III ступені.

А гэта значыць, што Аксана, вучаніца перыферыяльнай сельскай школы, ужо залічана студэнткай Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта, хоць ёй яшчэ трэба было гінацца, пахвалівацца, каб здаць экзамены за чорс сярэдняй школы. І яна паспяхова з гэтым справілася. Не адмаўляю частковага шанцавання ў час алімпіады, але будзем шчырымі і справядлівымі: Аксана атрымала заслужаную ўзнагароду за штодзённую старанную працу, прычым шматгалоўную.

Вядзецца, дзяўчына, як кхуць, пайшла ў маці, якая працуе ў Бобравіцкай сярэдняй школе завучам і выкладае англійскую мову.

Прытулак - патрабаванне дня

Як і ўвогуле па ўсёй Беларусі, у іўеўскім раёне з году ў год павялічваецца колькасць сацыяльных сірот. Калі, напрыклад, у мінулым годзе іх было 69, дык сёння - 72, хоць талова года яшчэ наперадзе.

Праблема сацыяльнай сіроты ў раёне стаіць вельмі востра, хоць аддзел адукацыі райвыканкама і, у прыватнасці, служба па ахове дзяцінства стараюцца і часткова знаходзяць шляхі для яе вырашэння, дапамагаючы тым дзецям, якія аказаліся ў цяжкай, экстрэмальных умовах. Аднак удаецца ўладкаваць у Парэцкую школу-інтэрнат Гродзенскага раёна для дзяцей-сірот, другіх - усынавіць, накіраваць у альянскіх і прыёмных сем'ях, колькасць якіх дзякуючы добрым, сардэчным, спадарожным людзям з году ў год павялічваецца. За апошні год шэсць дзяўчынак і хлопчыкаў усынавілі, чатыра аказаліся ў прыёмных сем'ях з вёскі Морынь. Даўнары, Трэбы і Геранёны. Аднак, паўтары, паблема стаіць востра і патрабуе свайго вырашэння на больш высокім узроўні, чым мисцёвая ўлада.

Па-першае, у іўі тэрмінова трэба адкрыць са-

цыяльна-педагагічны цэнтр, работнікі якога, пераважна псіхалогі, сацыяльныя педагогі, аказвалі б сацыяльна-педагагічную дапамогу праблемным сем'ям і самім дзецям. Разам з тым у райцэнтры трэба адкрыць дзіцячы сацыяльны прытулак. Пра ўсё гэта кіраўніцтва работнікі аддзела адукацыі і падрыхтавалі адпаведную дакументацыю. Але ўся справа ў працы ўрачыства ў фінансавыя пытанні.

З вырашэннем справы ў райцэнтры не было праблем з педгагічнымі кадрамі, які і з памішканнямі. Як часовае выйсце са становішча бачыцца наступнае: кватараваць як дзіцячы прытулак, так і сацыяльна-педагагічны цэнтр маглі б у адным з гарадскіх дзіцячых садкоў і дапаможнай школе-інтэрнаце.

Дадам ад сябе: я лічу, як і многія мае знаёмыя, з кім даводзілася размаўляць на гэтую тэму, што трэба, і зноў жа тэрмінова, прыняць закон аб адказнасці бацькоў за выхаванне ўласных дзяцей. Чаму, даруйце, мы, падаткаплацельшчыкі, павінны гадаваць дзяцей п'яніч, алкаголікаў, гультаёў, правапарушальнікаў? Маля таго, што іх пазбаўляюць бацькоўскай праўо - іх гэта зусім не палохае. Іх трэба ці пазбаўляць волі, ці ў прымушовам парадку адпраўляць зарабляць грошы, каб за ўтрыманне дзяцей разлічыцца з дзяржавай. Толькі суровае пакаранне бацькоў зможа кожны чалавек вырашыць праблему сацыяльнага сіротства.

Узнагароды за экалагічную працу

Школы раёна ўдзяляюць належную ўвагу экалагічнаму выхаванню школьнікаў. Адысловымі экалагімі аказаліся вучні з Юрацкаўскай і Трэбскай сярэдніх школ. Яны і прынялі ўдзел у рэспубліканскай экалагічнай акцыі "Дзень Зямлі. Беларусь-2002".

Дыплом І ступені ўзнагароджана ўдзельніца акцыі з Юрацкаўскай сярэдняй школы Аксана Дуніч за экалагічны праект "Зберагчы свет вакол нас". Дыплом ІІ ступені ўзнагароджана Вольга Васілеўская з Трэбскай сярэдняй школы за ўдзел у конкурсе аўтару і выканаўцу песні і вершаў "Сяброўства струны".

Адзінаццаць падзячных пісьмаў атрымалі школьнікі за ўдзел у фотаконкурсе, конкурсе вершаў, легенд і паданняў аб роднай іўеўшчыне.

Іван ГОВАР.

Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь №316

АБ ПРЫСВАЕННІ І.Л.БАРЫШАВУ І Ж.В.ЮШКО ГАНАРОВАГА ЗВАННЯ "ЗАСЛУЖАНЫ ТРЭНЕР РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ"

За шматгадовую плённую працу па падрыхтоўцы спартсменаў вышэйшага класа, значны ўклад у развіццё фізічнай культуры і спорту прысвоіць ганаровае званне "Заслужаны трэнер Рэспублікі Беларусь".

Барышаву Ігару Леанідавічу - трэнеру-выкладчыку па спартыўнай гімнастыцы спецыялізаванай дзіцяча-юнацкай школы алімпійскага рэзерву №1 аддзела адукацыі Віцебскага гарвыканкама;

Юшко Жанне Валер'еўне - старшаму трэнеру-выкладчыку аддзела адукацыі спецыялізаванай дзіцяча-юнацкай школы алімпійскага рэзерву №4 Гомеля.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
А.Лукашэнка.

г.Мінск.
17 чэрвеня 2002г.

Навіны

Расце колькасць бюджэтных месцаў

Забяспечэнне кантролю за падрыхтоўкай да прыёму ў медыцынскія навуковыя ўстановы абмяркоўвалася на рабочай нарадзе, якая адбылася ў Міністэрстве аховы здароўя Рэспублікі Беларусь пад старшынствам в.а. Міністра аховы здароўя Людмілы Пастаялка. Было адзначана, што медыцынскія навуковыя ўстановы да ўступнай кампаніі 2002 года поўна-ся гатовы.

У гэтым годзе колькасць бюджэтных месцаў да паступлення ў медыцынскія ВНУ рэспублікі павялічылася на 7,8 працэнта ў параўнанні з папярэднім годам. Па 20 месца дадавалася ў медыцынскія ўніверсітэты Мінска і Віцебска, па 15 - Гомеля і Гродна. Больш таго, у сярэднім на 10 працэнтаў павялічыліся мэталы набор. Ён складае ў гэтым годзе паловіну ад агульнай колькасці бюджэтных месцаў.

На нарадзе разглядаўся і шэраг іншых важных пытанняў. Адно з іх датычылася больш стараннага адбору кандыдатаў для выдчы мэталы накіраванню. Гэта павінна садзейнічаць павышэнню якасці ведаў.

Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Эканоміка адукацыі ў дзеянні

Астравецкі райвыканкам зацвердзіў пералік платных паслуг, якія будуць аказваць школы і іншыя органы адукацыі. Да пачатку новага навучальнага года застаецца яшчэ шмат часу, а ў Астравецкім раёне ўжо ведаюць, які школы і іншыя органы адукацыі будуць зарабляць фінансавыя сродкі для свайго развіцця.

Райвыканкам прыняў накіонт гэтага спецыяльнае рашэнне, зацвердзіў прыклады пералік платных паслуг. За поўную плату ў школах будуць вучыць харэаграфію, прыкладнаму мастацтву, швейнай справе, замежнай мове ў дзіцячых дашкольных установах і малодшых класах. Платныя станы аказанне паслуг для сямейных урачыстасцей на базе навуковых устаноў, работа груп "выходнага дня" ў дзіцячых дашкольных установах, арэнда спартыўных залаў і іншых памяшканняў, экскурсіі ў школьныя музеі. Платныя цыпер даведзена таксама за выдачу дублікатаў дакументаў аб адукацыі ўзросту агульнай, камп'ютэрнай паслугі, псіхалагічнае тэсціраванне, аказанне рэпетытарскіх паслуг па падрыхтоўцы для паступлення ў вышэйшыя навуковыя ўстановы, пракат спартыўнага турыстычнага інвентару, некаторыя іншыя паслугі. Раённыя ўлады зацвердзілі палажэнне аб платных паслугах. Згодна з ім памер платы ўстанаўліваецца саветам устаноў адукацыі па ўзагодненні з бацькоўскім камітэтам і можа быць розным для кожнага віду, аднак не менш за 0,5 і не больш як 2 мінімальныя зарплаты за адну паслугу ў месці. Ад платны вываляюцца дзеці-сіроты, на 50 працэнтаў - дзеці з мнагадзежных сем'ях.

Без падручнікаў не застанемся

Над стварэннем навукальнай літаратуры ў нашай краіне працуюць амаль дзве тысячы аўтараў. А кожны год у школы паступаюць каля 300 не назваў. Усяго ж з 1994 па 2001 гады ў рэспубліцы выдадзена тры тысячы назваў падручнікаў і навуковых дапаможнікаў. Такія даныя былі прыведзены ў час пасяджэння "Круглага стала" на тэму "Мова, адукацыя і час", якое адбылося ў Нацыянальным інстытуце адукацыі 19 чэрвеня.

Тут было адзначана, што праблема аўтарскіх калектываў з'яўляецца даволі вострай. Знайсці новых і зацікаўленых людзей складана. Разам з тым толькі над стварэннем школьных выданняў па беларускай мове і літаратуры працавалі 34 аўтарскія калектывы. Дарэчы, на думку дырэктара Інстытута Мовазнаўства імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Аляксандра Падлужнага, якія гэтыя падручнікаў можна паставіць высокую адзнаку. Аднак, з чым ён не згодны, - вялікі аб'ём кніг і адсутнасць у іх імёнаў некаторых беларускіх пісьменнікаў.

Цяпер працуе дзяржаўная камісія па падрыхтоўцы новых падручнікаў у гуманітарна-грамадазнаўчай сферы. І, як прагучала на пасяджэнні "Круглага стала", свае заяўкі на ўдзел у гэтым працэсе падалі каля 20 аўтарскіх калектываў.

(Па матэрыялах БелТА.)

Дзецам уласцівы ў зорку ўсе моцныя пачуцці, трэба толькі умець выкарыстоўваць іх правільна, каб зрабіць дзіцей здатнымі на ўсё добрае, вялікае, карыснае, высакароднае.

Т.Дэзямі.

Паважаныя чытачы!

Працягваецца падпіска на другое паўгоддзе 2002 года. Падпіска на "Настаўніцкую газету" можна ў любым паштовым аддзяленні ці ў агенцтве "Белсаюздруку".

газета
НАСТАЎНІЦКАЯ

выданне асветнікаў
Рэспублікі Беларусь

Падпісны кошт на паўгоддзе для індывідуальных падпісчыкаў — 13200 рублёў; на квартал — 6600 рублёў; на месяц — 2200 рублёў. Па ведамаснай падпісцы: на паўгоддзе — 27000 рублёў; на квартал — 13500 рублёў; на месяц — 4500 рублёў. Індэкс для індывідуальнай падпіскі — 63867, для ведамаснай — 63363.

Купляйце беларускае!

Усе падрабязнасці пра картаграфічныя сродкі навучання, якія не адпавядаюць сённяшнім вучэбным праграмам

Вядома, які абыякавы ўзнімае напружанне новага навучальнага года ў сувязі з адсутнасцю ў кнігарнях атласаў і контурных карт, так неабходных школьнікам у навучальным працэсе. Аб іх з надзеяй распытаюць, іх папрабуюць, шукаюць на кніжных кірмашах і ў латках... Гэты пошук у значнай ступені задавальняе картаграфічныя прадукцыі, якія не адпавядаюць структурам і зместу зацверджаных Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь вучэбных праграм. Вось і зараз, напрыканцы навучальнага года, як гаворыцца, загадаў такіх камплекты атласнай і контурнай карт былі прапанаваны ў асімі дапаможніку па гісторыі (5-9 класы) і гіаграфіі (6, 7, 10 класы) вучням агульнаадукацыйных школ расійскім унітарным прадпрыемствам "Промисловое картографическое объединение "Картография" і беларускім таварыствам з абмежаванай адказнасцю "Интерпрес-сервис".

Для таго, каб у рэшт назаўсёды вырашыць набале-лае пытанне, кі могуць ны выкарыстоўваць школьнікам на занятках і быць ракамендаваны для продажу, Міністэрства інфармацыі накіравала адпаведны запіт Міністэрству адукацыі. І вось атрыманы адзіны адказ, у якім вынесены канчатковы вердыкт аб неспрыгоднасці названых камплектаў у навучальным працэсе школ Беларусі і неметэаадапціі іх рэалізацыі праз гандаль. І першы за ўсё таму, што гэтыя выданні дэзарыентуюць настаўнікаў гісторыі і географіі, а таксама бацькоў школьнікаў у выбары карт і атласаў.

Зацякаўленым жа ў больш падрабязнай інфармацыі і тлумачэннях будзе карысным даведацца, што ў базавым вучэбным плане агульнаадукацыйнай школы Беларусі няма курсаў, якія пазначаны ў назвах атласаў і даставяюцца да іх контурных карт, якія падрыхтаваны да друку Федэральная служба географіі і картаграфіі Расіі. Спецыялісты міністэрства ўносяць удакладненні ў адносінах да кожнага картаграфічнага сродку навучання, што дазваляе высветліць усё яго іхі і неадпаведнасці сённяшнім праграмам.

Так, напрыклад, атлас "Фізическая география. Начальный курс" (6 клас) уключае, але не ў поўным аб'ёме, традыцыйны для гэтага курса фізіка-геаграфічныя карты, аднак поўнацэнна не ўлічвае змест раздзела III "Население Земли и его хо-

зяйственная деятельность", на вывучэнне якога адводзіцца 30 працэнтаў вучэбнага часу ў праграме "Начальный курс географии".

У атласе "География материков и океанов" (7 клас) набор карт і парадок іх размяшчэння не адпавядаюць патрабаванням праграмы "География материков и стран". Атлас змяшчае карты мацерыкоў Паўночнай Амерыкі і Еўразіі, якія ў гэтым класе не вывучаюцца. Адсутнічаюць комплексныя карты па асобных краінах, якія прадугледжаны праграмай для вывучэння (яны змяшчаны ў атласе для 10 класа).

Атлас "Экономическая и социальная география мира" (10 клас) можа быць выкарыстаны часткова пры вывучэнні раздзела IV "Политическая карта мира. Население мира. Мировое хозяйство и всемирные экономические отношения" курса "Общая география". У атласе не адпавядаюць іншыя раздзелы гэтага курса (50,8 працэнта вучэбнага часу).

Камплекты контурных карт па географіі (6, 7, 10 класы) не адпавядаюць зместу праграм, падручнікаў і навучальных дапаможнікаў. Яны прымітыўныя па сваёй канструкцыі і зместу. На іх паказаны толькі контуры геаграфічных аб'ектаў, лініі рэк, дзяржаўных граніц, пунсоны гарадоў, адсутнічае сістэма заданняў і пытанняў. Карты нясуць адну і тую ж нагрукку як для вучняў малодшых класаў, так і старэйшых.

У сваю чаргу атласы па гісторыі з'яўляюцца кампільцамі атласаў 80-х гадоў XX ст. Тэматыка карт і парадок, у якіх яны размяшчаны, вызначаны праграмай па курсу "Всемирная история", прынятай Міністэрствам адукацыі СССР у 1985 годзе.

Атлас "История средних веков" (6 клас) ахоплівае перыяд часу з VI па XVII ст., змест жа праграмы і падручніка прадугледжвае другі перыяд - з V па XV ст. У атласе адсутнічае раздзел II "Славянский мир", на вывучэнне якога ў праграме адводзіцца 7 гады вучэбнага часу. Атлас не ілюструе наступных падзей: "Великое переселение народов", "Католическая церковь", "Японская цивилизация", "Цивилизация тропической Африки и Америки" і інш. Наогул адсутнічаюць карты па культуры і сацыяльна-эканамічнаму развіццю краінаў у XVI в., "Франция в XVI-XVII вв.", "Центральная Ев-

ропа в XVI в. Реформация", "Нидерландская буржуазная революция в XVI в.", змест якіх адпавядае наступнаму - 7 класу.

Атлас "Новая история с середины XVII века до 1870 года" (7 клас) таксама не ўлічвае часу, прадугледжанага вучэбнай праграмай, г.зн. XVI-XVIII стст. Атлас не мае раздзела III "Россия и славянские страны" (14 гады), у той час як утрымлівае шэраг карт, напрыклад, "I Интернационал (1864-1876 гг.)" і інш., тэматыка якіх не прадстаўлена ў праграме і падручніку.

Карты атласа "Новая история с 1870 до 1918 года" (8 клас) часткова адлюстроўваюць перыяд (1800-1918 гг.), які вывучаецца ў 8 класе. Атлас не ўключае раздзела III "Российское государство. Славянские страны" (13 гады). Прадстаўленыя карты ілюструюць гісторыю гэтага перыяду аднабакова - "Парижская коммуна 1871 г.", "Международное и социалистическое движение в Европе в 1871-1914 гг." і г.д.

Атлас "Новейшая история зарубежных стран" (9 клас) часткова адпавядае праграме па гісторыі 9 класа. Ён не мае раздзелаў, прысвечаных вывучэнню гісторыі Расіі - СССР (раздзел II. Тэма 8. "Советская Россия и СССР" (5 гады); раздзел IV. Тэма 12. "Советский Союз в 1945-1991 гг." (3 гады)).

Камплекты контурных карт па географіі (5, 6, 7, 8, 9 класы) не адпавядаюць зместу праграм, падручнікаў і навучальных дапаможнікаў. Метадчныя пытанні і заданні не адпавядаюць зместу падручнікаў, адсутнічае разнастайнасць заданняў, не ўлічаны ўзроставыя асаблівасці вучняў.

Вось такая сітуацыя... Але яна папраўна. У бліжэйшы час у продаж паступаць контурныя карты, падрыхтаваныя РЦП "Белкартография" Камітэта па зямельных рэсурсах, геадэзіі і картаграфіі пры Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, што дапаможа прадукцыі паяўленне на кніжным рынку рэспублікі кантрафактнай і нізкакаснай картаграфічнай прадукцыі. Атлас будзе выдавацца згодна з зацверджаным Міністэрствам адукацыі і Камітэта па зямельных рэсурсах, географіі і картаграфіі тэматычным планам выпуску вучэбных (насценных) карт і атласаў на перыяд 2001-2006 гг. і пастаўляцца ў школы бясплатна.

Алена ШЫЦК.

Такая складаная філасофская чытанка

З сярэдзіны 90-х гадоў як настаўнік-экспериментатор я вёў у школе курс "Гуманістыкі" (цяпер "Чалавек. Грамадства. Дзяржава"). Нагадаю, што ў 8-11 класах вывучаюцца такія раздзелы курса, як "Мой свет", "Свет людзей", "Свет сацыяльнага дзеяння" і "Чалавек у свеце культуры". На практыцы атрымалася так, што эксперыментам былі ахоплены вучні класаў адной паралелі, а іншыя школьнікі вывучалі курс "Чалавек і грамадства" па расійскіх падручніках (10-11 класы - вучэбны дапаможнік пад рэд. Л.Н.Багалевавай, А.Ю.Лазебнікавай). Вось ужо трэці навучальны год 8-10 класы вывучаюць новы рэспубліканскі курс.

На жаль, падручнікі з году ў год істотна спазняюцца. Летась падручнікі для 9-х класаў паступілі толькі ў траўні чэрцы (!), а сёлета ў гэты ж час для 10-х класаў. Не дзіўна, што многія настаўнікі адмовіліся ад рэспубліканскай праграмы і вядуць курс па расійскіх праграмах і падручніках (я гавора пра шэраг школ Гомеля). Але ж зусім недаўна Прэзідэнт рэспублікі праводзіў спецыяльную нараду па падручніках, у тым ліку па падручніках для гуманітарных курсаў. Аднак праблема застаецца.

У гэтым навучальным годзе вучні і настаўнікі апынуліся ў яшчэ больш складанай сітуацыі. Я гавару не толькі пра сабе і сваіх вучняў, Упэўнены, з падобнай праблемай сутыкнуліся многія школы. У рэспубліканскім зборніку экзаменацыйных матэрыялаў даюцца білеты па прадмету "Чалавек. Грамадства. Дзяржава" (Беларусь) і па курсу "Чалавек і грамадства" (Расія). Здавалася б, выпускнікі атрымалі магчымасць выбару. Але экзаменацыйны матэрыял, які выходзіць у розных выданнях, арыентуе вучняў толькі на расійскія падручнікі. Але і гэта яшчэ не ўсё!

Сёлета два мае выпускнікі (юнак і дзяўчына) будуць здаваць экзамен па "Чалавеку і грамадстве" ў ВУН (Акадэмія мільцыі ў Мінску і Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт). Дзяўчынка

займаецца на падрыхтоўчым аддзяленні. Як вы ведаеце, універсітэцкі курс падобны да таго, які вывучаецца на працягу чатырох гадоў у школе? Зусім не падобны! Юнак падрыхтоўчы курсы не наведае, але займаецца па дапаможніку для абітурыентаў, выдадзеным у Мінску. Гэты дапаможнік таксама далёкі ад зместу школьнага курса і да таго ж вельмі цяжкі для ўспрымання. Матэрыял у ім выкладаецца навуковай мовай, шмат філасофскіх тэрмінаў. Нават для настаўніка з вышэйшай адукацыяй гэтая філасофская "чытанка" складаная.

Стварэцтва ўражанне, што аўтары наогул не пацкавалі зместам грамадзянскага курса, які вывучаюць школьнікі. Няхай гэта будзе ўскладнены варыянт сучаснай навуковай тэрміналогіі, але абавязкова даступны, які павінен улівачае тое, што дзеці вывучаюць у школе. Інакш гэта, па сутнасці, будзе новы курс. Які па ліку?

Калісьці ў савецкі час выпускнікі вучылі курс "Грамадазнаўства". Там пытанні філасофіі (у марксісцкай інтэрпрэтацыі) падаваліся даступна (матэрыялізм і ідэалізм, законы філасофіі, пытанні дыялектыкі і г.д.).

Я хачу спытаць у работнікаў Міністэрства адукацыі, навукоўцаў-аўтараў курсаў для абітурыентаў-2002 года: дык колькі курсаў па

аднаму (!) прадмету трэба вывучаць выпускніку школы на працягу аднаго навучальнага года? Атрымліваецца, што курс, які вывучаецца ў школе (беларускі), зусім не падобны тым вучням, якія збіраюцца паступаць у ВУН і здаваць уступныя экзамены па "Чалавеку і грамадстве". Выкладаць гэтым старшакласнікам асобны (расійскі) курс? А хто і як будзе аплываць гэтую дадатковую працу настаўніку? І нарэшце, дзе гарантыя таго, што школыны курс па "Чалавеку і грамадстве", які вывучаецца дадзенага, спатрэбіцца пры паступленні ў ВУН? Неабходна ўніфікаваць курс па гэтым прадмету для школы і ВУН, выдаць адпаведны дапаможнік, каб настаўнік меў магчымасць рыхтаваць сваёй выпускніку да паступлення.

Есць яшчэ адзін варыянт: зрабіць адзін курс па прадмету адзінай для школы і ВУН. Па такому шляху вырашылі пайсці ў Расіі. Можна на экзамен у школу (калі выпускніку трэба будзе на ўступных экзаменах у ВУН здаваць гэты прадмет) запрашаць работнікаў аддзела адукацыі, вышэйшых навучальных устаноў і г.д. і ніякага ўступнага экзамену! Даведзіць ад заданым экзамене з аднаго павінен выдаць адпаведны раённы аддзел адукацыі.

Гэта мае ўласнае меркаванне наконт праблем, якія хвалююць настаўніка-практыка. А як да іх ставяцца ў Міністэрстве адукацыі, а таксама навукоўцы і выкладчыкі ВУН?

Сёння цяжэй за ўсё вучню. Але не намнога лягчэй і яго настаўніку!

Міхаіл КАМ, настаўнік гісторыі вышэйшай катэгорыі Крэсненскай сярэдняй школы Гомельскага раёна.

Узяцця за пяро мяне прымусіў артыкул прафесара Яўгена Новіка "Без права на памылкі", надрукаваны ў "НГ" 20.04.02, №49. Аўтар аналізу гістарычных дапаможнікаў па гісторыі Беларусі для вучняў 9 кл., аўтары: У.Н.Сідароў, В.М.Фамін, С.В.Паню.

Паважаны прафесар Я.Новік, дазвольце не пагадзіцца з вамі.

Па-першае, толькі той не памыляецца, хто не працуе.

Па-другое, пра памылкі, якія ёсць. А яны ёсць, але, лічу, яны неістотныя і не закранаюць аналізу гістарычнай сутнасці. Я як вопытны настаўнік-практык даўно іх выправіў, яшчэ ў 1997 годзе, калі атрымаў дапаможнік. Так зрабілі і многія мае калегі. Мы сустракаемся і абмяркоўваем дапаможнікі на метадычных аб'яднаннях.

Па-трэцяе. На сённяшні дзень, нягледзячы на ўсе недахопы - лічу, гэта лепшы гістарычны дапаможнік па гісторыі 1917-1998 гг. Прападаць з ім любячыя як настаўнікі, так і вучні, чаго не ляга, на вялікі жаль, скажаць пра ваш дапаможнік для 11 класа. Я ў лютым 2002 г. быў на курсавой перападрыхтоўцы ў Гродна, і ўсе настаўнікі-гісторыкі Гродзеншчыны, а іх было больш за 30 чалавек, моцна крытыкавалі ваш дапаможнік і адначасна іх лепшы дапаможнік для 9 класа У.Н.Сідарова. Так што не трэба выступаць, паважаны прафесар Я.Новік, ад імя ўсіх настаўнікаў, якія ў гэтай

Вось такая сітуацыя... Але яна папраўна. У бліжэйшы час у продаж паступаць контурныя карты, падрыхтаваныя РЦП "Белкартография" Камітэта па зямельных рэсурсах, геадэзіі і картаграфіі пры Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, што дапаможа прадукцыі паяўленне на кніжным рынку рэспублікі кантрафактнай і нізкакаснай картаграфічнай прадукцыі. Атлас будзе выдавацца згодна з зацверджаным Міністэрствам адукацыі і Камітэта па зямельных рэсурсах, географіі і картаграфіі тэматычным планам выпуску вучэбных (насценных) карт і атласаў на перыяд 2001-2006 гг. і пастаўляцца ў школы бясплатна.

Алена ШЫЦК.

І сёння, на жаль, падручнікі па гісторыі даюць вучням скажонае ўяўленне пра мінулае Беларусі. Вучоны павінен быць аб'ектыўным, педантычным, не дапускаць у сваёй працы нехайнасці і разгільдзіства.

Пасля жніўняскага (1991 г.) антысавецкага перавароту адбыліся вельмі сур'ёзныя трансфармацыі ў гістарычнай навуцы. Апрача напругі сацыялістычнай арыентацыі, які скаўся пры Савецкай уладзе, з'явіўся ў Беларусі антынавуковы буржуазна-нацыяналістычны напрамак з яго антысавецызмам, беларускім нацыяналізмам і русафобіяй.

З пазіцыі гэтага антысавецкага напрамку былі напісаны навава амаль усе падручнікі па гісторыі Беларусі для сярэдняй школы. Яны перавыдаваліся, але да гэтага часу даюць вучням скажонае ўяўленне аб мінулым Беларусі. Такія фальсіфікацыя падзей і фактаў назаўсёды ў падручніках для 6, 7, 8, 9, 10 класаў. Праўдзіва напісаны толькі падручнікі для 5-га і 11-га класаў.

На сур'ёзныя недахопы падручнікаў па гісторыі Беларусі для сярэдняй школы вельмі пільную ўвагу звярнуў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А.Р.Лукашэнка. Ён неаднаразова крытыкаваў іх, падкрэсліваючы, што Беларусь дзясяткамі выдатных поспехаў пры Савецкай уладзе і што нельга адкідаваць дасягненні савецкай гістарычнай навуцы. Аднак аўтары, рэдактары і былыя кіраўніцтва Міністэрства адукацыі працягвалі перавыдаваць заганых падручнікаў для 6-10 класаў.

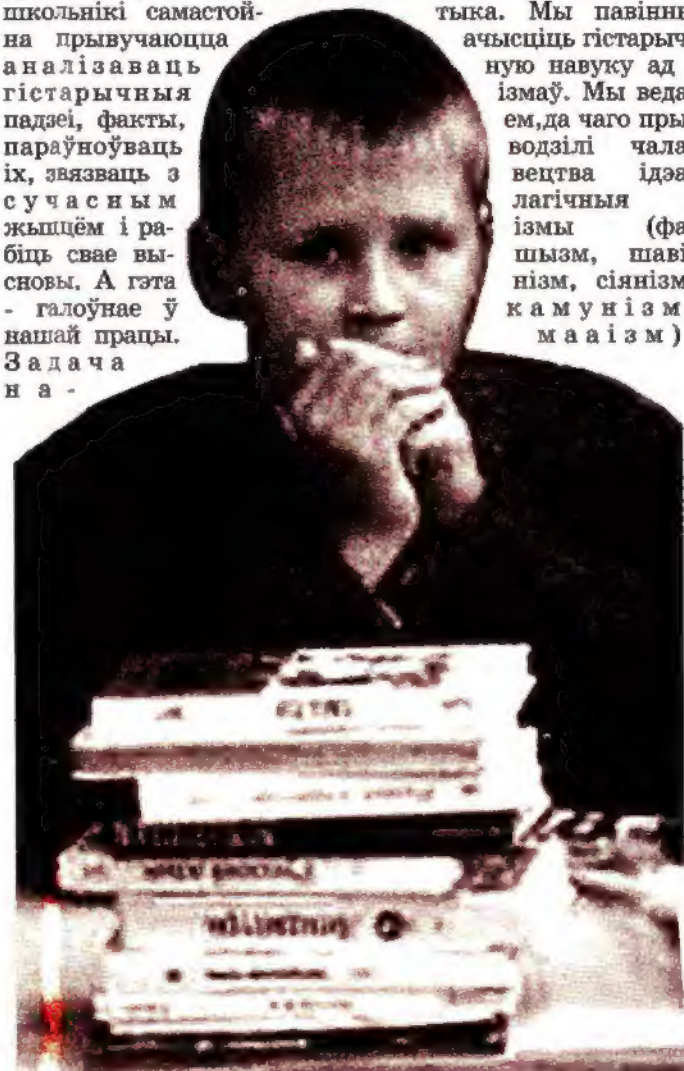
Аўтар гэтага артыкула як гісторык-навуковец, які быў настаўнік у сярэдняй і вышэйшай педагагічнай адукацыі, таксама крытыкаваў фальсіфікацыю гісторыі. Гэта найбольш актыўна адбывалася на пасяджэннях Мінскай навуковай арганізацыі "Гістарычныя веды" Беларускага грамадскага аб'яднання вэтэранаў, а таксама ў друкаваных артыкулах і асобных выданнях.

Асабліваю ролю ў крытыцы падручнікаў

"Вы сабе прэрэчыце, прафесар!"

рабіце ў сваіх вывадах і прапановах.

Па-чацвёртае. Дапаможнік У.Сідарова, В.Фаміна, В.Панова так метадычна скампанаваны, што прымушае вучня на ўроку гісторыі думаць, школьнікі самастойна аналізаваць гістарычныя падзеі, факты, параўноўваць іх, звязваць з сучасным жыццём і рабіць свае высновы. А гэта - галоўнае ў нашай працы. Задача наша -

стаўніка гісторыі - сфармуляваць і выказаць на аснове аб'ектыўных гістарычных фактаў разумнага патрыяты і грамадзяніна сваёй роднай Бацькаўшчыны, а не "запорунага" ідэалагічнага дагматыка. Мы павінны ачысціць гістарычную навуку ад ізмаў. Мы ведаем, да чаго прыводзілі чалавечтва ідэалагічныя ізмы (фацізм, шавінізм, сіянізм, камунізм, мааізм).

Гісторыя павінна стаць навукай, а не ідэалагічнай разбурэння. Няўжо мы ніколі так і не навучымся на чужых і сваіх трагічных памылках?

Па-пятае. Паважаны прафесар Я.Новік! Вы і самі дапускаеце памылкі ў сваім "аналізе". Цытую вас: "На 86 ст. напісана: "Бітва на Курскай дузе (ліпень 1943 г.), якая завяршыла карэны пералом у вайне". І вы далей пішаце: "Тут грубейшая гістарычная памылка, бо карэны пералом у вайне завяршыўся не ў ліпені 1943 г. бітвай на Курскай дузе, а ў другой палове 1943 г. і ён звязаны з разгромам фашыстаў на Курскай дузе, летне-асеннім наступленнем Чырвонай Арміі ў 1943 годзе, вызваленнем Левабярэжнай Украіны і сталіцы Савецкай Украіны г.Кіева. Новы, завяршыўшы этап вайны пачынаецца з 1944 года". Вы чамусьці замоўчваеце гістарычны факт, прыведзены аўтарам падручніка на ст.88. Цытую: "Першы этап рэйкавай вайны праводзіўся ў пачатку жніўня, калі савецкія войскі распачалі контраў наступленне пад Курскам". Дык што? Ліпень-жнівень ці другая палова 1943 г.? Вы, прафесар, самі сабе супярэчыце і блытаеце гістарычныя паняцці "завяршыла карэны пе-

ралом" з паняццем "завяршальны этап вайны". Гэта розныя паняцці!

Паважаны прафесар Я.Новік! Маршал Г.К.Жукаў у сваіх "Воспоминаниях и размышлениях" (М. 1969 г.) аб Курскай бітве пісаў: "Разгром немецко-фашистских войск под Курском имел крупнейшее международное значение и поднял авторитет Советского Союза". І далей: "25 августа я был вызван в Ставку для обсуждения обстановки и дальнейших задач общего наступления советских войск, которое после разгрома немецких войск под Курском развернулось широким фронтом". А гэта ўжо, паважаны прафесар, пачатак вялікага наступлення.

У сваёй навуковай і выхаваўчай дзейнасці мы павінны кіравацца галоўным маральным прынцыпам, сфармуляваным славутым нямецкім філосафам І.Кантам: "Паводзь сябе так, каб ты заўсёды ставіўся да чалавечтва, і ў сваёй асобе, і ў асобе ўсякага іншага, гэтак жа, як да мяці, і ніколі не ставіўся да да яго толькі як да сродку".

Леанід ГАЎРЫЛКЕВІЧ, настаўнік гісторыі, вышэйшай катэгорыі, настаўнік-экспериментатор гуманістыкі 1995-1998 гг. Вішнеўскай сярэдняй школы Смагонскага раёна.

Гісторыю не трэба сачыняць

І сёння, на жаль, падручнікі па гісторыі даюць вучням скажонае ўяўленне пра мінулае Беларусі. Вучоны павінен быць аб'ектыўным, педантычным, не дапускаць у сваёй працы нехайнасці і разгільдзіства.

Пасля жніўняскага (1991 г.) антысавецкага перавароту адбыліся вельмі сур'ёзныя трансфармацыі ў гістарычнай навуцы. Апрача напругі сацыялістычнай арыентацыі, які скаўся пры Савецкай уладзе, з'явіўся ў Беларусі антынавуковы буржуазна-нацыяналістычны напрамак з яго антысавецызмам, беларускім нацыяналізмам і русафобіяй.

З пазіцыі гэтага антысавецкага напрамку былі напісаны навава амаль усе падручнікі па гісторыі Беларусі для сярэдняй школы. Яны перавыдаваліся, але да гэтага часу даюць вучням скажонае ўяўленне аб мінулым Беларусі. Такія фальсіфікацыя падзей і фактаў назаўсёды ў падручніках для 6, 7, 8, 9, 10 класаў. Праўдзіва напісаны толькі падручнікі для 5-га і 11-га класаў.

На сур'ёзныя недахопы падручнікаў па гісторыі Беларусі для сярэдняй школы вельмі пільную ўвагу звярнуў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А.Р.Лукашэнка. Ён неаднаразова крытыкаваў іх, падкрэсліваючы, што Беларусь дзясяткамі выдатных поспехаў пры Савецкай уладзе і што нельга адкідаваць дасягненні савецкай гістарычнай навуцы. Аднак аўтары, рэдактары і былыя кіраўніцтва Міністэрства адукацыі працягвалі перавыдаваць заганых падручнікаў для 6-10 класаў.

Аўтар гэтага артыкула як гісторык-навуковец, які быў настаўнік у сярэдняй і вышэйшай педагагічнай адукацыі, таксама крытыкаваў фальсіфікацыю гісторыі. Гэта найбольш актыўна адбывалася на пасяджэннях Мінскай навуковай арганізацыі "Гістарычныя веды" Беларускага грамадскага аб'яднання вэтэранаў, а таксама ў друкаваных артыкулах і асобных выданнях.

Асабліваю ролю ў крытыцы падручнікаў

залежнасці ад палітычных схільнасцей аўтараў або асобных групавых".

Таму правільна зрабіла "Настаўніцкая газета", калі напярэдадні гэтай сустрэчы, 20 красавіка, апублікавала артыкул прафесара Я.К.Новіка "Без права на памылкі", у якім дадзены падрабязна навуковы аналіз карэных недахопаў вучэбнага дапаможніка "Гісторыя Беларусі" для 9 класа - аўтара У.Н.Сідарова, В.М.Фаміна, С.В.Паню. Рэцэнзент зрабіў 69 крытычных заўвагаў спасылка на адпаведныя старонкі дапаможніка, паказваючы, што ён скрозь, ад пачатку да канца, заганы і рэбры вялікую шкоду ў выхаванні вучняў.

Цалкам пагаджаючыся з крытычнымі выказваннямі прафесара Я.К.Новіка (толькі ў 34, 65, 68 заўвагах варта было б зрабіць некаторыя ўдакладненні), я хацеў бы дадаткова паведаміць наступнае. Калі прафесар Я.К.Новік зрабіў крытычны агляд дапаможніка па выданні 1997 года, то я яго аналізаваў па другому выданні (1999 г.). Аднак аказалася, што асноўныя заганы дапаможніка (наўмыснае ачарненне калектывізацыі, неразумнае характары палітычных рэпрэсій, скажэнне падзей Вялікай Айчыннай вайны, адмаўленне ў СССР сапраўднага сацыялізму) паўтараюцца ў абодвух выданнях аж да супадзення пасобных старонак. Гэта азначае, што аўтары і "навуковы" рэдактар прафесар М.С.Ташкевіч нават і не збіраюцца мяняць сваіх заганных пазіцый...

Але вось ужо праз два дні пасля публікацыі артыкула прафесара Я.К.Новіка "Настаўніцкая газета" 23 красавіка змясціла "рэцэнзіі" дацэнта Б.М.Іванчука (Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт) і прафесара А.А.Кавалені (ВДПУ). На жаль, абодва аўтары памылкова зразумелі ролю рэцэнзентаў падручніка. Яны далі агульную станоўчую ацэнку дапаможніку, нягледзячы на вялікую колькасць памылак, у тым ліку фактаграфічных. Але ж гэта можна рабіць толькі ў дачы-

ненні да манаграфіі (з пэўнымі агаворкамі), калі ў ёй паспяхова вырашаецца не выдаюмай рабей у гістарычнай навуцы праблема. І то ў такіх выпадках фактаграфічныя памылкі рэзка асуджаюцца або, прынамсі, з'едліва высмейваюцца.

У падручніку ж поўнацэнна выключана права на фактаграфічныя памылкі. Вучні павінны цвёрда запамінаць толькі дакладна ўстаноўленыя факты. Неразумнае гэтага яскрава паказаў дацэнт Б.М.Іванчук, калі стаў весці размову пра "чытача" дапаможніка, забываючы, што гэта вучня, а не адукаваныя дарослы чытач, які шукае ў даведніках абвясненне аўтарскай фактаграфічнай хлусні.

А прафесар А.А.Каваленя нават пачаў спачуваць аўтарам дапаможніка, якім "пасля распаду СССР" (гэта быў развал СССР - А.А.) "востра несталава неабходнага факталагічнага (?) матэрыялу..." Працягваючы думку прафесара, А.А.Кавалені, я вымушаны дадаць: вось аўтары дапаможніка і ўзяліся "выдумляць новыя", "не існуючыя факты", быццам Я.М.Свярдлоў быў старшынёй Урада РСФСР (с. 26 - тут і далей па выданні 1999 года), быццам лётчык В.В.Талаліхін паходзіў з Беларусі (с. 76), быццам балгарка Л.Карастанянава - Герой Савецкага Саюза і г.д., і да т.п.

Дык дзе ж тут задавальненне інтарэсаў вучняў, іх бацькоў, патрэб дзяржавы? Вучоны павінен быць аб'ектыўным, педантычным, не дапускаць у сваёй працы нехайнасці і разгільдзіства.

І вось такому здэку над дапаможнікам па гісторыі Беларусі для 9 класа рэцэнзенты дацэнт Б.М.Іванчук і прафесар А.А.К

